

Legenda, démon a svéráz české výtvarné scény – osobitý svět Tomáše Měšťánka zaplní Galerii Slováckého muzea

Vybočující ze všech mantinelů, pro většinu lidí malíř jen málo známý – Tomáš Měšťánek (1951–2021) byl jakýmsi dobrovolným outsiderem českého uměleckého prostředí. Nevystavoval příliš často, o slávu a lesk výstavních síní nestál. Nezajímaly ho příliš názory galeristů ani kritiků, jen lidí, pro které maloval. Veřejnosti tak zůstala jeho tvorba povětšinou skryta. Ač se Galerie Slováckého muzea stala několikrát příbytkem jeho tvorby, výstava *Měšťánek* je první souhrnnou retrospektivou – návštěvníci spatří více než stovku děl, z nichž převážnou většinu tvoří olejomalby, které jsou doplněny kombinovanými technikami, akvarely a pastely. Ve čtvrtek 2. listopadu v 17 hodin v doprovodu Arnošta Goldflama mohou příchozí okusit svět, který některým jedincům zůstane navždy skryt – svět tuláků, bezdomovců a žebráků na nárožích. Výstavu bude možné navštívit do 11. února 2024.

Tomáš Měšťánek se narodil v Březolupech, malé slovácké obci u Uherského Hradiště, ve kterém následně vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu a většinu život v něm žil. S pětiletou přestávkou, kdy v letech 1971–1976 studoval na pražské Akademii výtvarných umění v ateliéru Karla Součka, tou dobou vedoucího ateliéru figurální malby a někdejšího člena Skupiny 42. Podle Tomášova přítele, novináře Jana H. Vitvara byl Tomáš Měšťánek „malíř Prahy, který nebyl z Prahy. Měšťánkův ideální vlak jezdil na trase Uherské Hradiště – Praha a zpět. Jak ukazují jeho zachovalé skicáky, do hlavního města jezdil pravidelně i po skončení školy a dělal to až do konce života. Ve městě na řece Vltavě hledal a nacházel témata, které mu město na řece Moravě nemohlo poskytnout. Přitahoval ho rej tepajícího velkoměstského organismu, ve kterém sice nikdy nedokázal žít, ale zároveň ho nikdy nedokázal opustit. V Praze potkával své opilce a noční běsy, díky kterým se jeho rukopis během let postupně proměnil v divoce expresivní kroniku plnou prolitých a propálených stránek, tak jako byly prolité a propálené životy lidí, jejichž stopy najdeme na jeho obrazech“.

Pohled na život umělce, a především formu jeho výtvarné vyjádření otevírá PhDr. Milada Frolcová, historička umění, kurátorka jeho výstav a rodinná přítelkyně: „Ve svém ateliéru v Uherském Hradišti chrlil s nepolevujícím zápalem po desetiletí malby, skici a kresby, které jsou strhující svou expresivitou, barevností a energií. Jako by malovat znamenalo dýchat. Jako trénovaný boxer se uměl prát. S ostatními i s životem. Byl malířem – figuralistou, který se orientoval na výrazové pojetí malby, založeném na smyslovém přístupu k tématu, tvarové modifikaci a uvolněném malířském způsobu práce. Stavil na skutečném prožitku a obsahovosti, syrovosti námětů, nikdy nic neidealizoval. Zaznamenával náhodný okamžik, atmosféru, zobrazoval stav věcí a světa, ve kterém žijeme své

tragikomické životy. Svým životním osudem připomínal postavy jakoby vystřižené z hrabalovských povídek.“

Životním a nevyčerpatelným zdrojem malířovy inspirace se stala sociální témata – člověk a společnost, život na periférii, realita viděná z nekonvenčního úhlu. Jako na filmovém plátně se v jeho obrazech a kresbách promítá psychóza a hysterie dnešní doby. S nadsázkou a sarkasmem ve výstižných metaforách ztvárnil „kapesní katastrofy světa“ i absurditu vztahů v něm. Svá plátna plnil osobními běsy i velkými příběhy. K jeho oblíbeným motivům patřil don Quijote, kterého ztvárňoval mnoha různými způsoby a opakovaně se k němu vracel. Fascinoval ho motiv Krysaře, Poeova Havrana, Kafkovy romány, francouzská nová vlna i příběhy českých odbojářů. Ať už maloval cokoli, bylo to vždy se zápletem připomínajícím boxerský souboj. Maloval opilce nočních barů i krásky v nesnázích, barvy filmových plakátů a blues temných uliček, přeplněné popelníky nádražních hospod, donquijotské hrdiny a v neposlední řadě boxery. Zachycoval atmosféru nasáklou vnitřním napětím, drogami, lhostejností, okenou. Napětí, disharmonie, kontrast. Vše je namalováno, tedy řečeno. Bez zábran, bez servítek. A „Bez sentimentu“ – tak jak byla nazvaná výstava v pražském Centru současného umění DOX na jaře letošního roku, která byla první malířovou retrospektivní výstavou a ukázala několik různých poloh a proměn, kterými umělcova tvorba během jeho života prošla.

Tomáš Měšťánek však vycházel především z osobní zkušenosti, z pozorování nejrůznějších situací, z přemýšlení o tom, co se kolem nás odehrává. Často šlo o náhodné děje v ulicích města, které jsou ovšem pro naši dobu příznačné. O vyjádření hospodské atmosféry, o zachycení výrazu lidí, kteří tupě zírají do prázdna, o ironický pohled do nejisté a neznámé budoucnosti. Jeho malba je výrazově silná, vyznačuje se ní zájem o osudy ostatních. „*Autor si přitom uchovává nadhled, umí se vyjádřit s nadsázkou. Navíc dokáže své pocity ztvárnit výraznými gesty a ostrou, ale vždy opodstatněnou deformací tvarů. Jeho obrazy, ať už s jakýmkoliv tématem, vyjadřují na jedné straně až beznaděj a na druhé straně přece jen doufání ve zlepšení vztahů mezi lidmi. Ti stále na cosi čekají, jen není úplně jasné, zda vědí či aspoň tuší na co nebo zda mají šanci se dočkat. Někdy jde o ty, kteří ztratili svůj cíl, jindy zase o ty, kteří se ho ještě snaží najít,*“ charakterizuje malířovu tvorbu teoretik výtvarného umění, PhDr. Jiří Machalický.

„*Měšťánek uměl s přesvědčivostí ztvárnit osamění jednotlivce a zároveň nevybíravost v jednání, absurditu přesně zvolených příběhů a situací. Dokonale ovládal klasické výtvarné prostředky, tedy kresbu a malbu. Jeho obrazy přirozeně vycházejí z odkazu některých avantgardních proudů umění 20. století, ale podněty z minulého vývoje se v nich samozřejmě osobitě přetavují. Promítá se do nich vliv expresionismu i několika vln symbolismu, postupně rozvíjených už od závěru 19. století. Můžeme z nich vyčíst, jak je mu vlastní střeoevropské cítění i způsob myšlení. Jeho projev byl neopakovatelný, nenahraditelný,*“ uzavírá Milada Frolcová, která si v průběhu výstavy vezme za své rovněž komentované prohlídky.

Bližší informace: PhDr. Milada Frolcová, historička umění

mobil: +420 774 124 015

e-mail: milada.frolcova@slovackemuzeum.cz

www.slovackemuzeum.cz, www.facebook.com/slovackemuzeum